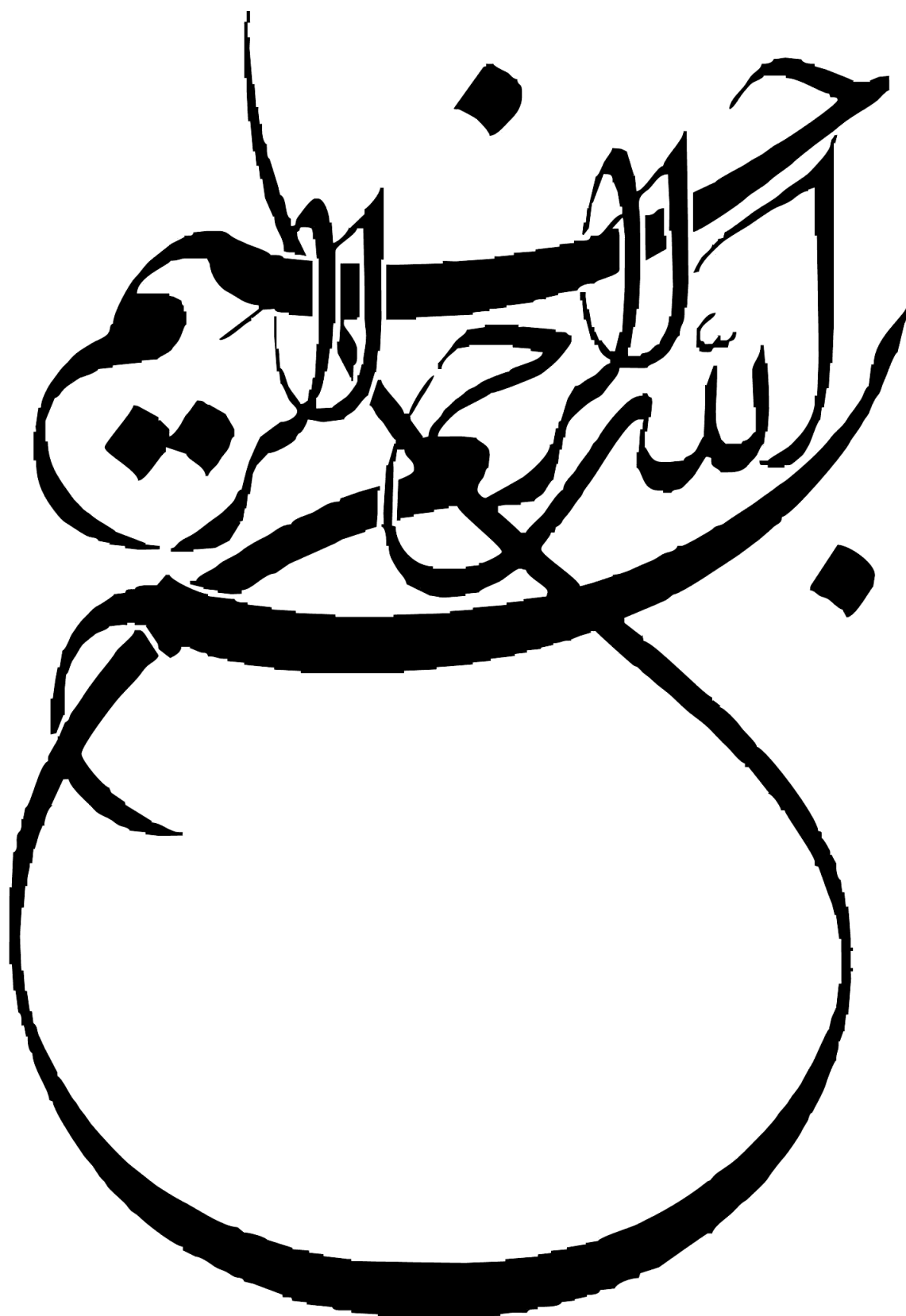
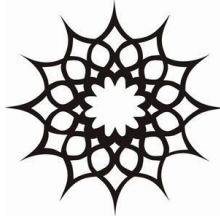

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشکده زبان شناسی

گروه زبان شناسی همگانی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان شناسی همگانی

مقایسه ساخت های ظرفیتی فعل و ساخت های بنیادین جمله در فارسی و اسپانیایی بر
اساس متن اسپانیایی و ترجمه فارسی کتاب مراسم سوگواری برای یک روستایی
اسپانیایی اثر رامون خ. سندر، ترجمه نجمه شبیری؛ در چهارچوب نظریه وابستگی

استاد راهنما:

دکتر امید طبیبزاده

استاد مشاور:

دکتر نجمه شبیری

پژوهشگر:

الناز غلامی

بهمن ماه ۱۳۹۴

سپاسگزاری

مَنّت خدای را عَزَّوَجَلَّ که طاعتش موجب قربتست و به شکر اندرش مزید نعمت.

پروردگارم را سپاس می‌گویم که در تمام مراحل زندگی بهترین‌ها را برایم مقدر کرد. در مسیر تحصیلی‌ام نیز از همان دوران ابتدایی تاکنون، همیشه بهترین‌ها را بر سر راهم قرار داد. در دوران کارشناسی اقبال دانش‌اندوزی در نزد اساتید بسیار گرانقدرم همانند دکتر نجمه شبیری، استاد مشاور پایان‌نامه‌ام و مریم اسمعیل‌پور را داشتم که هر آنچه درباره زبان اسپانیایی می‌دانم را بیش از همه به این دو عزیز مدیونم؛ و در دوران کارشناسی ارشد نیز توفیق این را داشتم تا در محضر نخبگان و برترین‌های زبان‌شناسی کشور کسب دانش کنم.

انجام این پژوهش را مدیون راهنمایی‌ها و دانش بسیار بالای استاد گرامی دکتر امید طبیب‌زاده هستم که با صبر و بردباری بسیار قدم به قدم مرا در نگارش این پژوهش یاری کردند و بی‌کمک ایشان برگی از این مطالب نوشته نمی‌شد. بسیار سپاسگزارم از دکتر نجمه شبیری که همانند سال‌های کارشناسی، با مهربانی و بسیار دلسوزانه همراهی‌ام کردند و اجازه دادند که بیش از پیش از دانش بی‌نظیرشان از زبان اسپانیایی بهره ببرم.

همچنین قدردان زحمات بی‌دریغ اساتید بسیار فرهیخته و ارزنده‌ام در گروه زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، به خصوص دو استاد گران‌سنگ و بین‌المللی‌ام دکتر مصطفی عاصی و دکتر آریتا افراشی هستم که برای شکوفایی علم زبان‌شناسی در ایران بی‌وقفه تلاش می‌کنند.

باشد که این خردترین، بخشی از زحمات آنان را سپاس گوید.

تقدیم به

خدایی که آفرید

جهان را، انسان را، عقل را، علم را، معرفت را، عشق را

و به کسانی که عشقشان را در وجودم دمید

پدر و مادر عزیزم

چکیده

اسپانیایی با حدود ۴۷۰ میلیون نفر سخنور، دومین زبان مادری است که در دنیا به آن تکلم می شود. از آنجاییکه دو زبان اسپانیایی و فارسی هم خانواده، یعنی از خانواده زبان های هندواروپایی اما از زیرشاخه های مختلف هستند، برآن شدیم تا شباهت ها و تفاوت های این دو زبان را بیابیم تا از این طریق به امر آموزش زبان اسپانیایی به فارسی زبانان در مرحله اول و آموزش زبان فارسی به اسپانیایی زبانان در مرحله دوم کمک کنیم و همچنین بتوانیم از این اطلاعات برای تدوین فرهنگ های یک سوویه و دوسویه و حتی در حوزه پردازش زبان های طبیعی بهره ببریم. برای انجام این مهم، بر مبنای دستور وابستگی که توسط لوسین تنیر فرانسوی بنیانگذاری شده است، و در چهارچوب کتاب دستور زبان فارسی بر اساس نظریه گروه های خودگردان در دستور وابستگی به کوشش امید طیب زاده (۱۳۹۱) به بررسی ساخت ظرفیتی ۱۰۰ فعل پرکاربرد اسپانیایی و فارسی پرداختیم و ساخت های بنیادین این زبان را ارائه دادیم. صد فعل مذکور را از کتاب مراسم سوگواری برای یک روستایی / اسپانیایی نوشته رامون خ. سندر استخراج کردیم و برای مقایسه آنها با افعال فارسی از ترجمه همین کتاب به قلم نجمه شبیری بهره بردیم. این پژوهش شامل ۵ فصل (الف کلیات ب) پیشینه پژوهش پ) مبانی نظری ت) یافته های پژوهش ث) بحث، تفسیر و استنتاج می باشد که در آن بر مبنای دستور وابستگی ۸ نوع متمم برای فعل های اسپانیایی بدست دادیم که عبارتند از فاعل، متمم مستقیم، متمم غیرمستقیم، مسند، متمم فعل حرف اضافه ای، متمم قیدی، متمم بندی و تمیز؛ این درحالی است که در فارسی نیز تعداد متمم های فعل با اسپانیایی یکسان است و تنها در یک مورد با آن اختلاف دارد: در فارسی به جای متمم غیرمستقیم، متمم اضافه ای وجود دارد. سپس از میان صد فعل تحلیل شده دریافتیم که ۶۹ فعل دارای ساخت ظرفیتی مشابهی از لحاظ تعداد و نوع متمم هستند و ۳۱ فعل دیگر رفتار متفاوتی از خود نشان می دهند؛ اگرچه میان این افعال نیز مشابهت هایی یافت می شود. در نهایت، در اسپانیایی با تحلیل حدود ۳۵۰ جمله محدودی که به عنوان شاهد برای استخراج ساخت های ظرفیتی ارائه کردیم، ۲۰ ساخت بنیادین برای جمله های این زبان یافتیم که با مقایسه آنها با ۲۴ ساختی که طیب زاده (۱۳۹۱) برای فارسی ارائه داده است، متوجه شدیم که حدود ۸۰٪ از جمله های این دو زبان با استفاده از تنها ۱۰ ساخت بنیادین ساخته می شوند.

کلیدواژه ها: دستور وابستگی، ظرفیت، فعل، متمم اجباری، متمم اختیاری، ساخت بنیادین

فهرست

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
فصل اول: کلیات	
۳	۱-۱- موضوع و مسأله پژوهش
۳	۱-۲- قلمرو پژوهش
۴	۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش
۵	۱-۴- اهداف و سؤال‌های پژوهش
۵	۱-۵- فرضیه‌های پژوهش
۶	۱-۶- روش پژوهش
۶	۱-۷- روش جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل اطلاعات
۷	۱-۸- پیکره و علت انتخاب آن
۷	۱-۸-۱- درباره کتاب و نویسنده
۷	۱-۸-۲- علت انتخاب رمان
۸	۱-۸-۳- خلاصه داستان
۸	۱-۹- محدودیت‌های پژوهش
۸	۱-۱۰- سازمان‌بندی پژوهش
فصل دوم: پیشینه پژوهش	
۱۱	مقدمه
۱۱	۲-۱- پژوهش‌های زبان اسپانیایی
۱۱	۲-۱-۱- والریو بائز سن خوسه (۱۹۸۸)
۱۲	۲-۱-۲- اما لیزکانو (۱۹۹۴)
۱۲	۲-۱-۳- خوسه ماریا گارسیا میگل (۱۹۹۵)
۱۳	۲-۱-۴- خوسه ماریا گارسیا میگل (۱۹۹۵)
۱۳	۲-۱-۵- فرهنگ تقابلی ظرفیت‌های فعلی: اسپانیایی - آلمانی
۱۵	۲-۲- پژوهش‌های زبان فارسی
۱۵	۲-۲-۱- سیامک مهاجر قمی (۱۹۷۸)
۱۶	۲-۲-۲- امید طبیب زاده (۱۳۸۰)
۱۶	۲-۲-۳- شهرام احدی (۲۰۰۱)
۱۸	۲-۲-۴- فریده حق‌بین (۱۳۸۲)
۱۹	۲-۲-۵- امید طبیب زاده (۱۳۸۵)
۲۰	۲-۲-۶- جانان‌تان دهداری (۲۰۰۶)
۲۰	۲-۲-۷- امید طبیب زاده (۱۳۹۰)

فصل سوم: مبانی نظری

۲۳

مقدمه

۲۳

۳-۱- دستور وابستگی

۲۴

۳-۲- نظریه گروه‌های خودگردان

۲۵

۳-۲-۱- شباهت‌ها و تفاوت‌های گروه‌های نحوی

۲۶

۳-۲-۲- پنج عنصر در گروه‌های نحوی

۲۷

۳-۲-۲-۱- هسته

۲۷

۳-۲-۲-۲- متمم‌های اجباری و اختیاری

۲۸

۳-۲-۲-۳- افزوده‌ها

۲۸

۳-۲-۳- وابستگی عناصر در گروه‌های نحوی

۲۹

۳-۳- ظرفیت و ساخت ظرفیتی

۳۰

۳-۳-۱- ظرفیت فعل

۳۰

۳-۳-۲- ظرفیت فعل در اسپانیایی

۳۱

۳-۳-۳- ظرفیت فعل در فارسی

۳۲

۳-۴- انواع فعل از حیث متمم‌پذیری در اسپانیایی

۳۲

۳-۴-۱- فعل‌های اسنادی یا ربطی

۳۴

۳-۴-۲- فعل‌های متعدی

۳۴

۳-۴-۳- فعل‌های لازم

۳۵

۳-۴-۴- فعل‌های کمکی

۳۵

۳-۴-۵- فعل ناقص و فعل غیرشخصی

۳۶

۳-۴-۶- فعل‌های انعکاسی و تقابلی

۳۷

۳-۴-۷- گروه مرکب فعلی

۴۰

۳-۵- انواع فعل از حیث متمم‌پذیری در فارسی

۴۰

۳-۵-۱- افعال کمکی

۴۱

۳-۵-۲- افعال وجهی

۴۲

۳-۵-۳- افعال ربطی

۴۲

۳-۵-۴- فعل مرکب

۴۳

۳-۶- وابسته‌های فعل

۴۳

۳-۶-۱- متمم‌ها

۴۴

۳-۶-۲- افزوده‌ها

۴۴

۳-۶-۲-۱- انواع قید

۴۵	۳-۶-۱-۱-افزوده‌های خاص یا قید فعل
۴۶	۳-۶-۲-۱-افزوده‌های عام یا قید جمله
۴۷	۳-۶-۳-متمم‌های فعل
۴۸	۳-۶-۱-۳-متمم‌های فعل در اسپانیایی
۴۸	۳-۶-۱-۱-فاعل
۴۹	۳-۶-۱-۲-متمم مستقیم یا مفعول مستقیم
۵۰	۳-۶-۱-۳-متمم غیرمستقیم یا مفعول غیرمستقیم
۵۱	۳-۶-۱-۴-مسند
۵۲	۳-۶-۱-۵-متمم گزاره‌ای
۵۳	۳-۶-۱-۶-متمم فعل حرف اضافه‌ای
۵۶	۳-۶-۱-۷-متمم بندی
۵۷	۳-۶-۱-۷-۱-متمم بندی مصدری
۵۸	۳-۶-۱-۸-متمم قیدی
۵۸	۳-۶-۲-۳-متمم‌های فعل در فارسی
۵۸	۳-۶-۲-۱-فاعل
۶۱	۳-۶-۲-۲-متمم مستقیم
۶۲	۳-۶-۲-۳-متمم حرف اضافه‌ای
۶۲	۳-۶-۲-۴-متمم اضافه‌ای
۶۳	۳-۶-۲-۵-مسند
۶۴	۳-۶-۲-۶-تمیز
۶۴	۳-۶-۲-۷-متمم بندی
۶۶	۳-۶-۲-۸-متمم قیدی
۶۶	۳-۷-ساخت‌های بنیادین
۶۷	۳-۸-حروف اضافه
۶۸	۳-۸-۱-حروف اضافه در زبان اسپانیایی
۷۰	۳-۸-۲-حروف اضافه در فارسی
۷۱	۳-۸-۳-مهم‌ترین حرف اضافه‌های اسپانیایی و فارسی
۷۲	۳-۹-جمع‌بندی

فصل چهارم: تحلیل داده‌های پژوهش

۷۴	مقدمه
۷۴	۴-۱-پیکره و صد فعل
۷۸	۴-۱-۱-فعل‌های مشابه از حیث ساخت ظرفیتی در اسپانیایی و فارسی

۱۳۴	۲-۱-۴- فعل‌های غیرمشابه از حیث ساخت ظرفیتی در اسپانیایی و فارسی
۱۷۷	۲-۴- ساخت بنیادین جمله‌های اسپانیایی و فارسی
۱۷۸	۱-۲-۴- چگونگی استخراج و نمایش جمله‌های بنیادین
۱۷۹	۲-۲-۴- ساخت بنیادین جملات در اسپانیایی
۱۸۲	۱-۲-۲-۴- ساخت‌های بنیادین پرکاربرد در اسپانیایی
۱۸۲	۳-۲-۴- ساخت‌های بنیادین جملات در فارسی
۱۸۵	۱-۳-۲-۴- ساخت‌های بنیادین پرکاربرد در فارسی
۱۸۶	۳-۴- جمع‌بندی

فصل پنجم: بحث، تفسیر و استنتاج

۱۸۸	مقدمه
۱۸۸	۱-۵- مروری بر فصل‌های پیشین
۱۹۰	۲-۵- خلاصه پژوهش و بحث و بررسی یافته‌ها
۱۹۴	۳-۵- ارزیابی فرضیه‌ها
۱۹۷	۴-۵- اعلام نظریه نهایی
۱۹۹	۵-۵- پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی
	پیوست‌ها
	کتابنامه

فهرست نمودارها، تصاویر و جداول

۱۴	شکل ۱-۲- آکتان‌ها در فرهنگ تقابلی.
۱۹	نمودار ۱-۲- نمودار درختی جمله «مینا زیبا است».
۲۶	نمودار ۱-۳- وابسته‌های یک هسته در گروه خودگردان.
۳۳	شکل ۱-۳- انواع مسندهای افعال تغییر و دگرگونی.
۳۷	شکل ۲-۳- ضمائر انعکاسی و تقابلی در اسپانیایی
۳۸	شکل ۳-۳- ساختار گروه مرکب فعلی.
۳۸	جدول ۱-۳- گروه‌های مرکب فعلی
۵۹	شکل ۴-۳- انواع فاعل.
۷۱	جدول ۲-۳- حروف اضافه ساده و گروهی اسپانیایی و فارسی
۷۵	جدول ۱-۴- صد فعل پرکاربرد در اسپانیایی به ترتیب بسامد از صعودی به نزولی
۷۸	جدول ۲-۴- فعل‌های مشابه در اسپانیایی و فارسی از حیث ساخت ظرفیتی
۸۲	جدول ۳-۴- ضمائر متمم غیرمستقیم در اسپانیایی
۱۱۱	شکل ۱-۴- صرف فعل <i>mostrarse</i> .
۱۳۳	جدول ۴-۴- فعل‌های غیرمشابه در اسپانیایی و فارسی از حیث ساخت ظرفیتی
۱۵۴	شکل ۲-۴- <i>haber</i> به عنوان فعل کمکی.
۱۵۸	شکل ۳-۴- ساخت زمان آینده در اسپانیایی با فعل « <i>ir</i> ».
۱۵۸	شکل ۴-۴- ساخت زمان آینده در فارسی با فعل «خواستن».
۱۹۱	جدول ۱-۵- متمم‌های فعل در اسپانیایی و فارسی
۱۹۳	جدول ۲-۵- فهرست ساخت‌های بنیادین اسپانیایی و فارسی
۱۹۴	جدول ۳-۵- پنج ساخت بنیادین پرکاربرد در اسپانیایی و فارسی

فهرست علائم و اختصارات

محتاج = متمم اجباری

محتاج = متمم اختیاری

افخ = افزوده خاص

افع = افزوده عام

فأ = فاعل = SUJ

فابند = فاعل بندی = SUJ-CC

مت = متمم مستقیم / مفعول مستقیم = CD

متغ = متمم غیرمستقیم / مفعول غیرمستقیم = CI

متب = متمم بندی = CC

متب مصدری = متمم بندی مصدری = CC-INF

متح = متمم حرف اضافه‌ای = CRV

مس = مسند = ATR

تم = تمیز = CP

متق = متمم قیدی = COM-ADV

متا = متمم اضافه‌ای = در اسپانیایی وجود ندارد

مص = مصدر = INF

، = مرز میان دو عنصر

.../... = یا این، یا آن

(...) = عنصر اختیاری

||...|| = ساخت بنیادین

<...> = ساخت ظرفیتی

[...] = گروه

[...] = هسته

[.../] = افزوده خاص

[...-] = افزوده عام

-[...] = گروه میان یک عنصر گسسته

پیشگفتار

اسپانیایی با حدود ۴۷۰ میلیون نفر سخنور، دومین زبان مادری است که در دنیا به آن تکلم می شود. طبیعی است که بسیاری از هموطنانمان بخواهند به دلایل مختلف این زبان را فرا بگیرند و به آن صحبت کنند. از آنجاییکه دو زبان اسپانیایی و فارسی هم خانواده، یعنی از خانواده زبان های هندواروپایی اما از زیر شاخه های مختلف هستند، بر آن شدیم تا شباهت ها و تفاوت های این دو زبان را بیابیم تا از این طریق به امر آموزش زبان اسپانیایی به فارسی زبانان در مرحله اول و آموزش زبان فارسی به اسپانیایی زبانان در مرحله دوم کمک کنیم و همچنین بتوانیم از این اطلاعات برای تدوین فرهنگ های یک سویه و دوسویه و حتی در حوزه پردازش زبان های طبیعی بهره ببریم. برای انجام این مهم، مبنای کار خود را دستور وابستگی که توسط لوسین تیر فرانسوی بنیانگذاری شده است، قرار دادیم و در چارچوب کتاب دستور زبان فارسی بر اساس نظریه گروه های خودگردان در دستور وابستگی به کوشش امید طیب زاده (۱۳۹۱) به بررسی ساخت ظرفیتی صد فعل پرکاربرد اسپانیایی و فارسی پرداختیم. صد فعل مذکور را از کتاب مراسم سوگواری برای یک روستایی اسپانیایی نوشته رامون خ. سندر استخراج کردیم و برای مقایسه آنها با افعال فارسی از ترجمه همین کتاب به قلم نجمه شبیری بهره بردیم. در فصل اول این پژوهش به بیان کلیات یعنی تعریف مسئله، ضرورت و اهمیت انجام پژوهش، اهداف و پرسش های آن، بیان فرضیه های پژوهش و روش انجام آن پرداختیم. سپس در فصل دوم، مطالعاتی که پیشتر در این زمینه در دو زبان مورد نظرمان صورت گرفته بود را معرفی کردیم و در فصل سوم، مفاهیم و متغیرهای مرتبط با موضوع پژوهشمان را، شامل دستور وابستگی، نظریه گروه های خودگردان، وابسته های یک گروه نحوی، ظرفیت، انواع فعل، ساخت ظرفیتی، انواع وابسته های فعل و متمم های آن و ساخت های بنیادین تعریف کردیم. در فصل چهارم، به ارائه یافته های پژوهش پرداختیم و افعال را به دو دسته مشابه و غیرمشابه از حیث ساخت ظرفیتی تقسیم کردیم و در پایان این فصل ساخت های بنیادین جمله های دو زبان را ارائه دادیم. در فصل پایانی نیز پس از مروری بر آنچه که در طول پژوهش گذشت، به سوالاتی که در ابتدا مطرح کردیم، پاسخ دادیم و فرضیه هایمان را ارزیابی کردیم و در نهایت نظریه نهایی حاصل شده از اطلاعات این مطالعه را بیان کردیم.

فصل اول

کلیات

۱-۱- موضوع و مسأله پژوهش

زبان اسپانیایی و زبان فارسی هر دو از خانواده زبانی هندواروپایی هستند. اسپانیایی از دسته زبان‌های رومی و فارسی از دسته زبان‌های ایرانی است. نظریه زبان‌های هندواروپایی در قرن هجدهم توسط سر ویلیام جونز زبان‌شناس و خاورشناس انگلیسی مطرح شد. وی با اشاره به شباهت‌های زبان‌های سانسکریت، یونانی، و لاتین به یکدیگر نتیجه گرفت که آن‌ها بایستی از یک زبان مشترک منشأ گرفته باشند که احتمالاً زبان‌های فارسی، آلمانی و سلتی هم از همان زبان ریشه منشعب شده‌اند. تأکید جونز بر خویشاوندی این زبان‌ها، روش تازه‌ای را در مطالعات زبان‌شناسی پدید آورد و باعث توسعه معیارهایی علمی شد که برپایه آن‌ها، زبان‌ها در خانواده‌هایی زبانی گنجانده می‌شدند و در این خانواده‌ها، بسته به میزان همانندی‌ها، نسبت‌هایی دور یا نزدیک با هم می‌یافتند (ابوالقاسمی، ۱۳۷۳: ۸-۹). بر این اساس خانواده‌های زبانی بسیاری در جهان شناسایی شدند که خانواده هندواروپایی تنها یکی از آنهاست. در نتیجه با توجه با این نظریه، زبان‌های اسپانیایی و فارسی هم که متعلق به این خانواده زبانی اما از زیرشاخه‌های مختلف می‌باشند، باید شباهت‌هایی با هم داشته باشند که می‌توان از این شباهت‌ها در امر فراگیری و آموزش این دو زبان، فرهنگ نگاری و پردازش زبان‌های طبیعی بهره برد. از این رو، در پژوهش حاضر که مقایسه‌ای است میان ساخت‌های ظرفیتی افعال و نیز ساخت‌های بنیادین جمله‌های دو زبان اسپانیایی و فارسی، تلاش کرده‌ایم تا در چهارچوب دستور وابستگی تشابه‌ها و تفاوت‌های افعال این دو زبان را از حیث متمم‌پذیری بیابیم. تاکنون بر اساس چهارچوب‌های نظری گوناگونی تحقیقاتی در مورد بررسی ساخت‌های ظرفیتی افعال و ساخت‌های بنیادین جمله‌های اسپانیایی (خوسه ماریا گارسیا میگل^۱، ۱۹۹۵؛ سزار هرناندز آلونسو^۲، ۱۹۹۴؛ کارلوس هرناندز ساکریستان^۳، ۱۹۹۴) و فارسی (طیب‌زاده، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۱؛ شهرام احدی، ۲۰۰۱؛ مهاجر قمی، ۱۹۷۸) صورت گرفته است اما مسئله اینجاست که هیچگاه ساخت‌های مذکور در این دو زبان با هم مقایسه نشده‌اند. بدیهی است که برای انجام این مهم لازم است که ابتدا ساخت‌های ظرفیتی و بنیادین دو زبان بر اساس پیکره و چهارچوب نظری مشخص و مشترکی بررسی شوند و آنگاه مقایسه گردند.

۱-۲- قلمرو پژوهش

از آنجاییکه که این پژوهش مقایسه‌ای تطبیقی میان دو زبان اسپانیایی و فارسی است، قلمرو و محدوده مطالعاتی آن این دو زبان می‌باشند. چارچوب نظری این مطالعه، مدل توصیفی ارائه شده توسط طیب‌زاده (۱۳۹۱) در کتاب دستور زبان فارسی بر اساس نظریه گروه‌های خودگردان در دستور وابستگی است که

¹ José Maria Garcia Miguel

² César hernández Alonso

³ Carlos Hernández Sacrsitán

همین چارچوب نظری برای بررسی ساخت ظرفیتی افعال اسپانیایی و ساخت بنیادین جمله‌های این زبان نیز به کار گرفته شده است.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

استفاده از دستور وابستگی ابزار صورت‌بندی دقیقی را در اختیار پژوهش‌گران می‌گذارد که با استفاده از آن به سادگی می‌توانند ساخت‌های ظرفیتی و بنیادین دو زبان گوناگون را با هم مقایسه کنند و از نتایج حاصل از آن در حوزه‌های گوناگونی چون فرهنگ‌نگاری، آموزش زبان و پردازش زبان بهره ببرند. فرهنگ‌نگاران می‌توانند از یافته‌های این پژوهش برای تدوین فرهنگ‌های تک‌زبانۀ فارسی و اسپانیایی، فرهنگ‌های دوزبانۀ ظرفیتی افعال فارسی - اسپانیایی، و در مراحل بعدی فرهنگ جامع دوزبانۀ ظرفیت که شامل فعل‌ها، اسم‌ها و صفت‌ها می‌باشد، استفاده کنند. محققان حوزه پردازش زبان‌های طبیعی^۴ هم می‌توانند از آن برای الگوریتمی کردن اطلاعات زبانی بهره ببرند.

از طرف دیگر، از آنجاییکه زبان اسپانیایی جزء اولین زبان‌های رسمی دنیا و دومین زبان از نظر تعداد گویشور است (طی آمار سال ۲۰۱۴ میلادی زبان اسپانیایی با ۴۷۰ میلیون نفر گوینده به عنوان زبان مادری، دومین زبان پرتکلم دنیا است^۵)، بدیهی است که تدوین آثاری که به امر آموزش این زبان یاری رساند بسیار ضروری است. اهمیت دیگر انجام این پژوهش این است که می‌تواند ابزاری باشد برای آموزش و یادگیری آسان‌تر این زبان، و البته برای آموزش زبان فارسی به اسپانیایی‌زبان‌ها؛ کم نیستند اسپانیایی‌زبان‌هایی که در ایران زندگی یا کار می‌کنند و یا اسپانیایی‌زبان‌ها و یا زبان‌شناسانی که تمایل به یادگیری زبان فارسی و تحقیق روی آن دارند. برای نمونه می‌توان از زبان‌شناس اسپانیایی خاویر ای. دیاز ورا^۶ از دانشگاه کاستیا لا مانچا^۷ نام برد که طی گفتگوهای شخصی با ایشان بیان داشتند که تمایل به پژوهش روی زبان فارسی دارند.

همانطور که گفته شد، در هر یک از زبان‌های اسپانیایی و فارسی به طور جداگانه روی نظریه وابستگی کار شده است و ظرفیت افعال، اسم‌ها و صفت‌های آن‌ها به دست آمده است. لازم به ذکر است طبیب‌زاده ساخت‌های بنیادین زبان فارسی را نیز مورد مطالعه قرار داده و آنها را استخراج کرده است (۱۳۸۵؛ ۱۳۹۱)، اما در اسپانیایی تا جایی که توانستم به منابع دسترسی پیدا کنم، علاوه بر چند مقاله مانند «عناصر نحو ساختاری»، نوشته خورخه پارامو پُماردا^۸ که در سال ۱۹۶۱ چاپ رسانیده است، منبع جامعی که

^۴ NLP=Natural Language Processing

^۵ M. Paul Lewis; Gary F Simons; Charles D Fennig, 17th ed

^۶ Javier E. Díaz-Vera

^۷ Castilla de la Mancha

^۸ Jorge Páramo Pomareda

ساخت‌های بنیادین این زبان را استخراج کرده باشد نیافتیم. لذا برای اینکه بتوانیم ساخت‌های بنیادین دو زبان مورد نظرمان را مقایسه کنیم، ضروری است که ابتدا ساخت‌های بنیادین زبان اسپانیایی را بدست آوریم.

۴-۱- اهداف و سؤال‌های پژوهش

با توجه به آنچه در بخش پیش گفته شد، قصد ما از انجام این پژوهش این است که بتوانیم ساخت‌های ظرفیتی و بنیادین پرکاربرد در دو زبان اسپانیایی و فارسی را شناسایی کنیم تا از طریق آن بتوانیم به اهداف زیر دست یابیم:

۱. براساس چارچوب نظری و رده‌شناختی مشخصی ساخت‌های ظرفیتی و بنیادین دو زبان را مقایسه کنیم.
 ۲. امر آموزش ساخت‌های بنیادین هر زبان را به زبان‌آموز زبان دیگر تسهیل کنیم.
 ۳. و در نهایت از طریق صورت‌بندی دقیق این اطلاعات، زمینه مناسب و دقیقی را برای الگوریتمی کردن اطلاعات نحوی در حوزه پردازش زبان‌های طبیعی و فرهنگ‌نگاری فراهم آوریم.
- اما برای شروع و پیش‌برد این تحقیق نیاز داشتیم که سؤالاتی را طرح کنیم تا از طریق پاسخ دادن به آنها بتوانیم به مقصود خود نزدیک شویم. مهم‌ترین سؤالاتی که برای انجام این پژوهش پیش می‌آیند، عبارتند از:

۱. تعداد و نوع متمم‌های فعل در دو زبان کدام هستند؟
۲. ساخت‌های ظرفیتی افعال مترادف در دو زبان از حیث نوع متمم، اجباری و اختیاری بودن متمم و نیز تعداد متمم‌ها چه تفاوت‌هایی دارند؟
۳. تعداد ساخت‌های بنیادین پرکاربرد در هر یک از دو زبان بر اساس پیکره‌های مورد استفاده کدام هستند؟
۴. با توجه به پیکره مورد مطالعه، جمله‌های هر یک از این دو زبان براساس چند ساخت بنیادین شکل می‌گیرند؟

۵-۱- فرضیه‌های پژوهش

۱. تعداد و نوع متمم‌های فعل در فارسی و اسپانیایی تقریباً یکسان است.
۲. ساخت‌های ظرفیتی افعال مترادف در دو زبان از حیث نوع متمم، اجباری و اختیاری بودن متمم و نیز تعداد متمم‌ها تفاوت فاحشی ندارند.
۳. تعداد ساخت‌های بنیادین پرکاربرد در هر یک از دو زبان بر اساس پیکره‌های مورد استفاده بین ۲۰ تا ۳۰ فقره هستند.

۴. بیش از ۸۰٪ از جمله‌ها در هر یک از دو زبان فقط بر اساس ۱۰ ساخت بنیادین شکل می‌گیرد.

۱-۶- روش پژوهش

مراحل انجام این پژوهش که به روش کتابخانه‌ای انجام شد به ترتیب عبارتند از:

۱. انتخاب پیکره مناسب برای هر دو زبان.
۲. استخراج افعال و ساخت‌های ظرفیتی آنها بر اساس جمله‌های پیکره.
۳. شناسایی ساخت‌های بنیادین در دو پیکره.
۴. صورت‌بندی اطلاعات بر اساس موازین و نمادهای مشترک.
۵. مقایسه دو زبان از حیث تعداد و نوع متمم‌های فعل، ساخت‌های ظرفیتی افعال، و ساخت‌های بنیادین آن.

۱-۷- روش جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل اطلاعات

ابتدا به کمک استاد مشاور این پایان‌نامه، دکتر شبیری، کتاب *مراسم سوگواری برای یک روستایی اسپانیایی* نوشته رامون خ. سندر (چاپ سوم جدید؛ ۲۰۰۴) که مناسب برای موضوع پژوهش بود، انتخاب شد؛ سپس از ترجمه همین کتاب (شبیری؛ ۱۳۸۴) برای بخش فارسی پژوهش استفاده کردیم. برای استخراج داده‌ها از دو نرم افزار WORD و EXCEL بهره بردیم. پس از این مرحله، برای تکمیل اطلاعات نیاز به فرهنگ‌های معتبری داشتیم که از میان فرهنگ‌های استفاده شده می‌توان به فرهنگ اسپانیایی رنال آکادمی اسپانیا، فرهنگ برخط ورد رفرنس^۹ و فرهنگ دوسویه اسپانیایی-فارسی کامروز پارسای اشاره کرد. برای تحلیل و مقایسه داده‌ها بازهم از دو نرم افزار نام برده کمک گرفتیم.

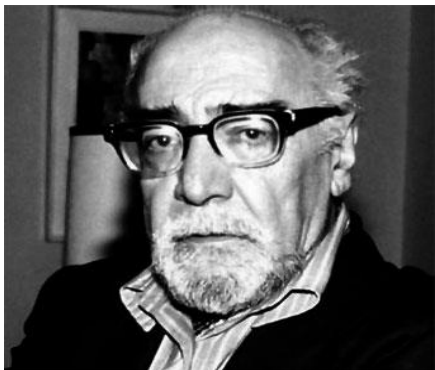
این تحقیق براساس استخراج افعال، متمم‌ها و ساخت ظرفیتی‌شان و ساخت‌های بنیادین جمله در دو پیکره مشابه از زبان فارسی و اسپانیایی صورت گرفته است. ابتدا تک‌تک افعال کتاب که تعدادشان به ۴۹۲ رسید و جمله‌هایی که این افعال در آنها به کار رفته بودند را از متن اسپانیایی استخراج کردیم، سپس بسامد آنها را با استفاده از نرم افزار اکسل اندازه‌گیری کردیم و با توجه به حجم کتاب، افعالی که بسامد کاربرد آنها بیش از ۳ بود را حفظ و بقیه را حذف کردیم. مرحله بعد ذخیره تمام جمله‌های شاهده بود که این افعال در آنها به کار رفته بودند. تک‌تک جمله‌ها بر اساس نظریه دستور وابستگی تقطیع شدند. پس از اتمام این مرحله نوبت به انجام همان مراحل در مورد جمله‌های شاهد در متن ترجمه فارسی رسید. لازم به ذکر است که برای دقت و صحت بیشتر، علاوه بر جمله‌های پیکره، برای برخی از افعال که در پیکره شاهدهای مناسبی برای آنها نیافتیم، از شواهد مندرج در فرهنگ‌های لغت ذکر شده کمک گرفتیم.

^۹ www.wordreference.com

۱-۸- پیکره و علت انتخاب آن

۱-۸-۱- درباره کتاب و نویسنده

رمان "مراسم یادبود برای یک روستایی اسپانیایی" نوشته رامون. خ. سندر^{۱۰} یکی از بهترین رمان‌ها درباره جنگ داخلی اسپانیا در پایان دوره پادشاهی در سال ۱۹۳۱ است که جای خود را به جمهوری و سپس به جنگ خونین داخلی ۱۹۳۶-۱۹۳۹ سپرد.

رامون خوسه آنتونیو بلاس سندر گارسس نام کامل نویسنده این کتاب است که به رامون. خ. سندر مشهور است (چالامرا د سینکا، ۱۹۰۲ - سن دیه‌گو، ۱۹۸۲). به خاطر روح یاغی و خودآموزی که داشت، همیشه جذب ایدئولوژی آنارشیسم بود، حتی زمانی که از رفتارهای چپ‌گرای دوران جوانی‌اش فاصله گرفت. سندر نویسنده پرکاری بوده که آثار زیادی به چاپ رسانیده است. نکته آخر و جالب در مورد نویسنده این است که او علاقه زیادی به کورش و داریوش و اسکندر داشت - که نامشان در انجیل آمده است- سندر زرتشی‌گرا بود و بسیار تمدن و فرهنگ ایرانیان را می‌ستود^{۱۱}.

۱-۸-۲- علت انتخاب رمان

این کتاب به شیوه‌ای استادانه وضعیت روستایی، ظلم ثروتمندان، مبارزه بین فقر و ثروت را شرح می‌دهد، و با اینکه زبان ساده‌ای دارد، در آن لغات محلی و گاه کلماتی که امروزه استفاده نمی‌شوند به کار برده شده است. علت دیگر انتخاب این رمان، دربرداشتن جملات عامیانه و محاوره‌ای بود که مجموع این‌ها می‌توانست جمله‌های شاهد دقیق‌تری برای افعال یافته شده ارائه دهد. خالی از لطف نیست که مترجم این کتاب، نجمه شبیری، علیرغم دشواری‌های کتاب توانسته است ترجمه بسیار خوبی از این داستان بسیار پرمعنای زندگی روستایی اسپانیایی دوران پس از ۱۹۳۰، ارائه دهد. و این ترجمه کمک شایانی به پیش‌برد بهتر این نوشتار «بررسی تطبیقی ۱۰۰ فعل پرکاربرد اسپانیایی در چارچوب دستور وابستگی» کرد. البته در بعضی مواقع به منظور بررسی دقیق‌تر جمله‌ها در چارچوب دستور وابستگی، ترجمه برخی جمله‌ها را تغییر دادیم، اما هر دو جمله ذکر و بررسی شدند.

¹⁰ Ramon J. Sender

¹¹ <http://www.biografiasyvidas.com/biografia/s/sender.htm>

۱-۸-۳- خلاصه داستان

این اثر داستان کشیشی را روایت می‌کند به نام موسن میان، که با جوانی به نام پاکوی مولینو آشنا می‌شود و او را چون فرزندش دوست می‌دارد، او را تعمید می‌دهد و خطبه عقد او را می‌خواند. بچه ارباب‌ها از شهر می‌آیند، مردم دهکده را می‌کشند و پاکو که جوان غیور روستا و مدافع منافع مردم علیه ظلم است، با آنها مخالفت می‌کند. پاکو مجبور می‌شود خود را در کوه پنهان کند و تنها کسی که از مخفیگاه او اطلاع دارد پدرش است؛ که او هم به پدر روحانی اطلاع می‌دهد. پدر روحانی برای دروغ نگفتن به نیروهای انتظامی محل اختفای پاکو را فاش می‌کند و آنها نیز او را پیدا می‌کنند و در نهایت او را در مقابل چشمان کشیش می‌کشند.

۱-۹- محدودیت‌های پژوهش

دستور زبان وابستگی در اسپانیا تقریباً دستوری جدید به حساب می‌آید و تا به حال مطالعات بسیار زیادی در مقایسه با آنچه در زبان‌های آلمانی و انگلیسی انجام شده است، روی آن صورت نگرفته است. این یکی از مشکلاتی بود که در هنگام انجام پژوهشمان با آن مواجه شدیم زیرا اکثر منابعی که یافتیم در چارچوب دستور زایشی بود و به ناچار باید از تطبیق آنها با منابع فارسی، داده‌های مورد نیازمان را تهیه می‌کردیم. علاوه بر این، عدم دسترسی کامل به مراجع و منابع معتبر از دیگر محدودیت‌هایی بود که با آن روبه رو بودیم؛ با این‌وجود توانستیم به تعداد قابل قبولی مقاله در مورد موضوع بحثمان دسترسی پیدا کنیم (اما لَزکانو، ۱۹۹۴؛ کارلوس هرناندز ساکریستان، ۱۹۹۴؛ ماریا ویکتوریا گارسیا^{۱۲}، ۲۰۰۳؛ سالوادور گوتیرز اُردونیز^{۱۳}، ۲۰۰۴؛ خوسه ماریا گارسیا میگل، ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲؛ آندریو کاستل^{۱۴}، ۲۰۰۹) اما نتوانستیم تمام کتاب‌های مرجع در باب دستور وابستگی را تهیه کنیم. به لطف حضور استاد راهنمای این پایان‌نامه و تحقیقات جامعشان در مورد زبان فارسی، برای مطالعه این زبان مشکلی وجود نداشت، مخصوصاً که به کتاب‌ها و مقالات سایر نویسندگان هم که در چارچوب دستور وابستگی بر روی زبان فارسی مطالعاتی انجام داده‌اند، دسترسی داشتیم.

۱-۱۰- سازمان بندی پژوهش

در فصل حاضر یعنی فصل اول به کلیات پژوهش پرداخته شده است که شامل بیان مسئله، ضرورت و اهمیت انجام پژوهش، اهداف و پرسش‌های آن، بیان فرضیه‌های پژوهش، روش انجام پژوهش شامل روش

¹² Maria Victoria Garcia

¹³ Salvador Gutiérrez Ordóñez

¹⁴ Andreu Castells

جمع آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها، معرفی پیکره و نویسنده آن، محدودیت های موجود به هنگام انجام پژوهش و در نهایت سازمان آن می باشد.

فصل دوم به بیان پیشینه پژوهش که خود شامل دو بخش مطالعات انجام شده در اسپانیایی و در فارسی در حوزه دستور وابستگی است، می پردازد.

در فصل سوم مفاهیم و متغیرهای مرتبط با موضوع پژوهشمان را که شامل دستور وابستگی، نظریه گروه های خودگردان، وابسته های یک گروه نحوی، ظرفیت، انواع فعل، ساخت ظرفیتی، انواع وابسته های فعل، متمم های آن و ساخت های بنیادین می باشد، تعریف خواهیم کرد.

در فصل چهارم، به ارائه یافته های پژوهش می پردازیم. این فصل شامل دو قسمت است که قسمت اول به بیان فعل های مشابه و غیر مشابه در دو زبان مورد نظرمان از حیث ساخت ظرفیتی می گذرد و در قسمت دوم ساخت های بنیادین جمله های دو زبان را ارائه می دهیم.

در نهایت در فصل پنجم و آخر، پس از مروری بر آنچه که در طول پژوهش گذشت، به سوالات پژوهش پاسخ می دهیم و فرضیه هایمان را ارزیابی می کنیم؛ و در نهایت نظریه نهایی حاصل شده از اطلاعات این مطالعه را بیان می داریم.

فصل دوم

پیشینه پژوهش

مقدمه

بحث دستور وابستگی در هر دو زبان اسپانیایی و فارسی مبحثی تقریباً جدید محسوب می‌گردد. تا جاییکه تحقیقات نگارنده نشان می‌دهد در زبان اسپانیایی در باب این موضوع مقالات و تحقیقات چندی انجام شده است (اما لَزکانو، ۱۹۹۴؛ کارلوس هرناندز ساکریستان، ۱۹۹۴؛ ماریا ویکتوینا کرگر گارسیا، ۲۰۰۳؛ سالوادور گوتیرز اُردونیز، ۲۰۰۴؛ خوسه ماریا گارسیا میگل، ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲؛ آندریو کاستل، ۲۰۰۹)، اما به جز دو کتاب خوسه ماریا گارسیا میگل (هر دو در ۱۹۹۵) و کتاب سزار هرناندز آلونسو کتاب قابل توجه دیگری در این زمینه منتشر نگردیده است؛ اگرچه یک کتاب نقد بر این دستور هم از والریو بائز سَن خوسه به چاپ رسیده است. در فارسی هم علاوه بر مقالات و تحقیقاتی که در این بحث صورت گرفته است (طیب‌زاده، ۱۳۸۰، ۱۳۸۴؛ حق‌بین ۱۳۸۵؛ تقی‌زاده زنوز، ۱۳۹۱؛ علی مهرجو ۱۳۹۴)، می‌توان به دو کتاب طیب‌زاده در باب دستور وابستگی و ظرفیت فعل‌ها و واژگان در زبان فارسی اشاره کرد. در فصل پیشینه که به دو بخش تقسیم می‌شود، ابتدا به بیان پژوهش‌های صورت گرفته در باب دستور وابستگی و نظریه ظرفیت در زبان اسپانیایی می‌پردازیم و سپس آثار نوشته شده در همین موضوع را در فارسی معرفی می‌کنیم.

۲-۱- پژوهش‌های زبان اسپانیایی

طبق تحقیقات نگارنده در اسپانیا این دستور از حدود ۲۰ سال پیش رونق یافته است و مهم‌ترین دانشگاه‌های این کشور روی آن مطالعاتی انجام داده‌اند. در این قسمت به معرفی مهم‌ترین آثار منتشر شده در باب دستور وابستگی در اسپانیایی می‌پردازیم:

۲-۱-۱- والریو بائز سَن خوسه (۱۹۸۸)

والریو بائز سَن خوسه کتاب *نقدهای اساسی بر دستور وابستگی* را در سال ۱۹۸۸ توسط انتشارات سینتسیس مادرید منتشر کرد. وی که عضو هیئت علمی دپارتمان زبان‌شناسی همگانی دانشگاه کارلوس سوم مادرید است، در این کتاب به معرفی دستور وابستگی می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه این دستور به سرعت رشد کرده و دستاوردها و جنبه‌هایی از سایر نظریه‌های دستوری را در خود ادغام کرده است. او در این کتاب همچنین به بیان نقدهایی که بر این دستور شده است می‌پردازد و سعی دارد همانندی‌ها و برابری‌هایی میان مدل‌های مختلف زایشی و نسخه‌های مختلف دستور وابستگی بیابد.